

KULTRUHISTORISK BEVARANDEPLAN ÅR 2019-2020

Britt-Marie Lennartsson

KINNAREDS KYRKOGRÅRD

Halland, Kinnareds socken, Hylte kommun

KULTURMILJÖ HALLAND RAPPORT 2019:57

STIFTELSEN HALLANDS LÄNSMUSEER

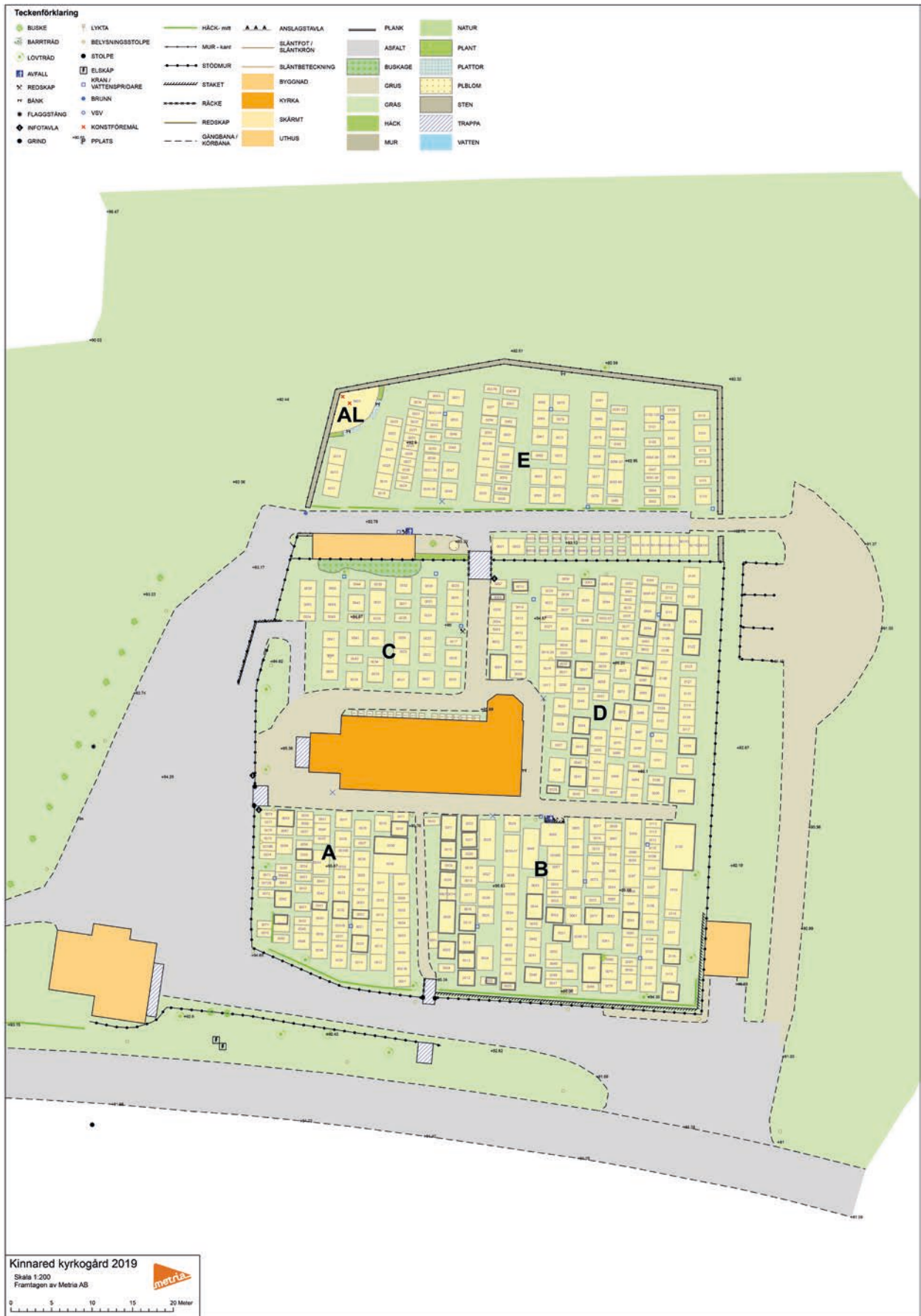
Stiftelsen Hallands Läns museer, Kulturmiljö Halland
Uppdragsverksamheten, Halmstad 2019-2020
Kulturhistorisk bevarandeplan
Bild framsida: Kinnareds kyrkogård, kvarter D
Foto: Britt-Marie Lennartsson (fotonr 2019-84-xx).
Grafisk form: Anders Andersson.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet.
Kulturmiljö Hallands diarienummer 2019/338.

INNEHÅLL

Inledning.....	5
Metod och urval	5
Källor och litteratur	5
Historik	6
Kinnaredstrakten och kyrkans plats i landskapet	6
Kinnareds kyrka	6
Kinnareds kyrkogård.....	7
Arkeologi	9
Beskrivning av dagens kyrkogård.....	10
Placering och omgivningar	10
Omgärdning och entréer.....	11
Planform och gångvägssystem.....	12
Vegetation.....	13
Byggnader	14
Gravkvarterens karaktär.....	15
Gravvårdstyper	17
Sammanfattande karaktäristik.....	21
Kulturhistorisk bedömning och bevarandeförslag.....	22
Lagstiftning.....	22
Bevarandeförslag.....	23
<i>Värdefull karaktärsmiljö - stenramsgravar i kvarter B</i>	24
<i>Värdefull karaktärsmiljö - modernism inom kvarter E</i>	25
Källor.....	28
Tryckta källor och litteratur.....	28
Arkiv.....	28
Bilaga 1. Kulturgravar och värdefulla karaktärsområden, Karta.....	30
Bilaga 2. Kulturgravar, tabell.....	31

4 KULTURHISTORISK BEVARANDEPLAN KINNAREDS KYRKOGRÅD

Kinnareds kyrkogård, Metria, 2019.

INLEDNING

Kyrkomiljön är ofta bygdens äldsta kulturmiljö. Kyrkogårdar och begravningsplatser representerar ett religiöst och kulturellt arv men har även ett stort miljöskapande värde för den omgivande bygden.

Kulturmiljölagen säger att kyrkogårdar skall bevaras och vårdas så att deras kulturhistoriska värde inte förvanskas eller förändras. En bevarandeplan och kulturhistorisk inventering för kyrkogården ger möjlighet till kunskap och inblick i kyrkogårdsmiljön och dess historia. Denna rapport ska precisera kulturhistoriska värden i syftet att verka som underlag och vägledning för pastoratets eget arbete för framtida skötsel och planering av kyrkogården. Den kan även vara till hjälp i kontakten med allmänhet och myndigheter.

Bevarandeplanen är ett rådgivande underlag. Även ändringar som är i linje med en bevarandeplan kräver tillstånd från länsstyrelsen enligt Kulturmiljölagen kapitel 4.

Denna bevarandeplan är utförd av Kulturmiljö Halland, Hallands Kulturhistoriska museum, på uppdrag av Falkenbergs pastorat. Fältarbetet och arbetet med analys och rapport utfördes under januari-mars 2020 av bebyggelseantikvarie Britt-Marie Lennartsson. Samråd har hållits med Länsstyrelsen i Hallands län och Falkenbergs pastorat samt även med Göteborgs stift.

Metod och urval

Arbetet bygger i stora delar på en kulturhistorisk dokumentation och bevarandeplan av Kinnareds kyrkogård som utfördes av Kulturmiljö Halland 2007. Den stora ändringen från rapporten är att den förkortats. Avsnitt om att hantera äldre gravvårdar, återanvända, vårda och underhålla samt allmän kyrkogårdshistorik har flyttats till ett separat dokument.

En betydande ändring finns också i den selektiva gravvårdsinventeringen. Under senare år har ett omfattande arbete påbörjats med att prova stabiliteten av alla gravvårdar på kyrkogårdarna. Detta har lett till att ett stort antal gravvårdar fått läggas ned, vilket förändrat kyrkogårdens landskap och karaktär. I samband med detta har Falkenbergs pastorat önskat en ny urvalsmetod. Endast klass 1 gravar kan säkerställas när gravrätten återfaller till upplåtaren. Det är betydligt mer oklart hur hanterandet ser ut av gravvårdar i klass 2 och övriga. Därför har antalet

klass 1-gravar utökats. Då det nu bara finns en bevarandeklass kallas de här Kulturgravar.

Urvalet och kriterier för kulturhistorisk värdering av gravvårdar har dock fortfarande sin utgångspunkt i skriften *Handbok för kulturhistorisk inventering, bevarande och återanvändning av gravanordningar*, 2007, utgiven av Centrala Gravvårdskommittén, CGK. Även erfarenheter från tidigare utförda värderingar på kyrkogårdar runt om i Halland ligger till grund för urval och värdering. De utvalda gravvårdarna och miljöerna har markerats på en karta framtagen av Metria 2019, Bilaga 1. Kulturmiljö Halland har utvecklat en förenklad blankett/tabell för att presentera urvalet av värdefulla gravvårdar som finns som en bilaga sist i rapporten, Bilaga 2.

För att säkerställa ett bevarande av kyrkogårdens karaktär har xx enhetliga och sammanhållna miljöer pekats ut, här kallat värdefulla karaktärsområden. Rekommendationerna för dessa områden bör skrivas in i gravrättsavtal.

Källor och litteratur

Då denna rapport bygger på en tidigare kulturhistorisk dokumentation från 2007 så är det i stort sett har samma källor använts.

Information om kyrkogårdar, gravstenar och kulturhistorisk dokumentation mm har hämtats från *Handbok för kulturhistorisk inventering, bevarande och återanvändning av gravanordningar*, utgiven av CGK, Centrala Gravvårdskommittén 2007, *En handbok om - Natursten Gravvårdar* utgiven av Sveriges Stenindustriförbund, 2005, samt *Kyrkogårdshandboken* utgiven av SLU i serien Stad & Land, 2012.

Information om Kinnareds socken har främst hämtats från K.E. Samuelssons bok *Hembygdsboken över Torup – Kinnared – Drängsered* 1968 utgiven av Hembygdsföreningarna i Torups kommun samt C.M. Anderssons häfte *Kinnareds kyrka* 1987. *Bygd att bevara – Program för kulturmiljövård* utgiven av Hylte kommun och Hallands läns museer 1990 har också bidragit med fakta.

Fakta om kyrkogården samt de i trakten befintliga fornminnena är mestadels hämtat från Kulturmiljö Hallands arkiv. Arkivmaterial kommer framför allt från Torups kyrkliga samfällighets eget arkiv på pastorsexpeditionen i Torup. Äldre kartmaterial har hämtats hos Lantmäterimyndigheten i Hallands län.

putsad sten med rak avslutning i öster och gaveltorn i väster har stickbågeformade fönsteröppningar och har ett brant, kopparklätt sadeltak.

Interiören präglas främst av 1600- och 1700-tal som återskapades vid en reovering 1936-37. Det tunnvalvda brådtaket är bemålat med himmelsmotiv från 1776. Takdekoren målades över vid en reovering 1901, då kyrkorummet fick ny färgsättning och delar av inredningen byttes ut. Målningarna togs åter fram vid en omfattande reovering 1936-37 under ledning av arkitekt Knut Nordenskiöld, tillsammans med en 1600-talsdekor på östmuren. En ny sluten bänkinredning insattes med dörrar som tillverkades efter 1774 års dörrar, av vilka några återfunnits. Altarringen inkläddes med sitt nuvarande släta träverk. Bland kyrkans äldre inredning märks en medeltida dopfunt och en predikstol i renässansstil (1631). Glasmålningen i koret (1919) är ett verk av konstnären Yngve Lundström.

Enligt Georg Johansson (f.d. ordförande i Kinnareds hembygdsförening) hittade man vid restaureringen av kyrkan 1936-37 kvarlevor efter uniformklädda personer. Enligt dåvarande kyrkoherden Sven Ausenius begravdes ca 114 lik i pastoratet under 1677 i kriget mellan Danmark och Sverige. Liken var både soldater och civila. Frågan om vilka som ligger begravda under vapenhuset i kyrkan är obesvarad eftersom ingen undersökning är gjord. Enligt Kinnareds dödsbok ska det ligga två personer begravda under kyrkgolvet i koret, nämligen överstelöjtnanten Gabriel Ljungfeldt och hans maka Sophia med dödsåren 1754 och 1755.

Kinnareds kyrkogård

Kyrkogården har troligen funnits sedan medeltiden och varit omgärdad. Kyrkogården var omgärdad av en gråstensmur 1662. Det låg bräddor överst för att förhindra att regn och is skulle förstöra muren. Detta kan tyda på att den var sammanfogad med bruk och inte kallmurad. Ingångarna till kyrkan sägs ha bestått av en kyrkport och en stiglucka. Senare ska ytterligare en stiglucka ha byggts men 1824 togs alla tre ingångarna bort. På ägobyteskarta från 1858-59 är kyrkogården rektangulär och man ser att ytan söder om kyrkan är större än den norra sidan. Vägen utanför södra muren var huvudväg fram till 1930-talet då den nya sträckan mot Drängsered anlades

Kinnareds kyrka är avbildad på skifteskartan från 1763. Foto: Hallands Konstmuseum.

Ritning till torn vid Kinnareds kyrka 1785. Foto: Hallands Konstmuseum.

Foto från höjden söder om kyrkan, med skolbarn och skolan i förgrunden och Kinnareds kyrka i bakgrunden. Foto: J. Samuelsson, Smedjebacken, Kinnared, i Hallands Konstmuseums samlingar.

bakom församlingshemmet. 1871 lades en kyrkogårdsmur söder om kyrkan.

1904 utvidgades kyrkogården mot norr och öster. Marken skänktes av ägaren till Stora Kinnared. Området innehåller idag kvarter C och D.

På flygfotot på sid. 11 ser man kyrkstillarna från 1920-talet och användes som för att senare användas som ekonomibyggnad nordväst om kyrkan.

1948 handhade lantmästare Ernst Jerpstrand markinlösningen från bl.a. Kyrkobol för området väster och söder om kyrkogården.

1964 utvidgades ett område norr om kyrkan vilket är planlagt av Georg Gustafsson, Lidhult. Området innehåller kvarter E. Muren mellan Kvarter E och gamla delen byggdes då. Från början var området omgärdat av träd längs yttre muren i väst, norr och öst.

2015 gav länsstyrelsen tillstånd till att anlägga askurnlunden i kvarter E.

Foto från tidigt 1900-tal. Det finns ingen trädkrans men en häck uppe på muren. Ett trästaket står längs vägen upp mot kyrkogården. Foto: Paulus Larsson, Hallands Konstmuseums samlingar.

Foto från tidigt 1900-tal visar att det planterats många små buskar vid gravarna och en något vildvuxen gräsmatta. Foto: A.J. Hagnell, Hallands Konstmuseums samlingar.

Vykort med flygfoto mot Kinnareds kyrka och kyrkogård, taget före utvidgningen 1964. Nu finns en hög och frodig trädkrans. även längs landsvägen växer höga träd. Foto: Skandinavisk Aerotjänst, i Hallands Konstmuseums samlingar.

Ett senare taget foto, men före 1957 eftersom bårhuset ännu ej är byggt. Det ser ut som att det står ett litet hus vid södra muren. Nu finns det en trädkrans. Foto: Erik Hägge, Hallands Konstmuseums samlingar.

Arkeologi

Det finns inga kända fornyfynd i direkt anslutning till Kinnareds kyrkogård. Det finns dock mindre ansamlingar av boplatser finns kring Väster- och Österåarnas sammanflöde till Kilaån i Kinnared samt en del milstolpar och väghållningsstenar i trakten. Offerkällan Åmots källa omtalas redan på 1700-talet dit man vallfärdade vid midsommartid. En altarsten i röd granit med en urgröpning ligger som trappsten i församlingshemmet vid kyrkan.

Mot väster kantas kyrkogården av en låg kallmurad stödmur och en hamlad trädkrans. Innanför smidesgrinden finns en trappa upp till kyrkogården.

Mot söder är muren betydligt högre och den byter karaktär i norr. Ovanpå växer en klippt syrenhäck och den hamlade trädkransen.

BESKRIVNING AV DAGENS KYRKOGRÅRD

Placering och omgivningar

Kyrkan ligger på en medeltida kyrkplats och bildar en samlad miljö tillsammans med församlingshem (f.d. skola), en annan äldre skolbyggnad och ett litet torp, f.d. prästänkebostället. Och omges i övrigt av öppet odlingslandskap med en del gårdar. Kyrkogården ligger på en liten höjd som reser sig över omgivningen. Direkt i väster ligger en asfalterad parkering och församlingshemmet. Nedanför kyrkogårdens östra sida finns låglänt terräng med sumpmark ned mot den förbipasserande Västerån, som omges av ängsmark och skogsdungar. Längs kyrkogårdens södra sida passerar Kyrkobolsvägen mot Drängsered. Här ligger även bårhuset som inkorporeras med kyrkogårdens höga stödmur. Längre bort i öster ligger Kinnareds Well och därbortom stationsområdet med bostadshus, skola och andra industrier.

Omgärdning och entréer

Den äldre delen av kyrkogården inramas av en kallmurad stödmur. Då kyrkan ligger på en kulle, är muren mycket hög utom mot parkeringen i väster. I söder och i öster är muren en kryssmur av blandade granitstenar i olika storlekar. På delar av muren mot söder och öster står ett rostigt smidesstaket med rak överdel och raka stänger. På muren växer syren och oxelhäck. Närmast bårhuset i öster består muren av raka kvaderstensblock i raka längder. I väster består stödmuren av kallmurad kvadersten med delvis sedumbeklädd ovansida. Även mot kvarter E i norr finns den äldre stödmuren av huggna granitblock kvar.

Den utvidgade delen från 1960-talet, kvarter E, omgärdas av en ca 50-60 cm låg murad mur av runda små fältsten. Denna typ av mur är mycket typisk för 1960-talet. En trädkrans omgärdar den äldre delen mot väster och söder. Mot norr finns en utglesad trädkrans av hamlade träd. Mot öster saknas träd.

Huvudingång är placerad i väster och leder fram till kyrkan. Den dubbelsidiga grinden är svartmålad med raka stänger, välvd överdel med fransk liljedekor. Grindstolparna består av kraftiga granitpelare med pyramidformade överdelar. På insidan leder en trappa upp till kyrkogårdsplanet. Till kvarter C leder en asfalterad ramp från parkeringen upp till kyrkogården. Den kantas av ett enkelt svartmålat staket och raka metallrör. Från parkeringen leder även en nedfartsväg fram till ekonomibyggnaden och kvarter E.

På kyrkogårdens södra sida finns också en äldre svartmålad enkelgrind med raka stänger, välvd överdel med fransk liljedekor. Grindstolparna består av kraftiga granitpelare med pyramidformade överdelar. På insidan leder en brant granittrappa upp till kyrkogårdsplanet. En svartmålad metalledstång sitter på en sida av trappan.

Mellan kvarter E och den äldre delen av kyrkogården finns en stentrappa. Mot öster, i kvarter E finns en öppning i muren, vilken används främst av kyrkogårdsförvaltningen som har kompost och containrar här på utsidan av muren.

På västra sidan finns också en smidesgrind med en betydligt högre och brantare trappa upp till kyrkogården.

Mot öster finns en lägre stödmur ovanför en grässlänt.

Runt den utvidgade delen finns en murad mur av runda fältstenar med breda fogar, typisk för 1960-talet.

Gångarna på den äldre delen är grusade och delar in kyrkogården i en korsform.

Mellan den äldre och yngre delen finns en bred sten-trappa.

Genom kvarter E går en bredare asfalterad gång.

Planform och gångvägssystem

Kyrkogården är i sin helhet et närmaste rektangulär, men med viss oregelbundenhet i sidor och hörn.

Den äldre delen är nästan kvadratisk och uppbyggd kring en korsformad plan av grusgångar där kyrkobyggnaden ligger i mitten, med viss förskjutning mot väster. De fyra kvarteren A, B, C och D placerade i varje hörn. Inne i kvarteren är gravraderna av gräsbeväxta gångar. Gravraderna ligger i nordsydlig riktning med viss oregelbunden placering och storlek på gravplatser.

Kvarter E är en senare utvidgad del och ligger som en rektangulär del längs hela den äldre kyrkogårdens norra sida. Längs muren mot gamla delen leder en bred asfalterad gång. Gravraderna ligger i nord-sydlig riktning med raderna grupperade dubbelsidigt, två och två med bredare gångar mellan. Gravplatsernas storlek varierar. I det nordvästra hörnet ligger en askgravlund.

Vegetation

Kyrkogårdens kvarter är gräsbevuxta. De äldre kvarteren omges delvis av en hårt beskuren och glesnande askträdkrans. Dock finns endast ett fåtal träd kvar mot norr och inga finns kvar mot öster. Ursprungligen har trädkransen kring kyrkan (kv. A-D) varit dubbelt så tät.

Kvarter A och B kantas även av en klippt syrenhäck ovanpå muren.

Vegetationen i kvarteren är sparsam men vid några enskilda gravar finns större buxbomsbuskar samt enstaka låga barr-, rosbuskar och perenner. I kvarter E växer en klippt cotoneasterhäck mellan gravkvartren och asfaltgången. Askurnlunden i det nordvästra hörnet kantas av några mindre buskar, men i stor upplevs kvarteret som tämligen öppet och plant. Vid ekonomibyggnaden finns en perennplantering och en stor thujabuske.

Gräsmattor och den hamlade trädkransen är det mest påtagliga grönskan på kyrkogården.

Det finns en del större prydnadsbuskar vid enskilda gravar som bidrar till kyrkogårdens karaktär.

Vid ekonomibyggnaden i kvarter E finns rabatter och en större thujabuske.

Församlingshemmet ligger i den gamla folkskolan från 1856.

Bårhuset från 1957 är integrerat i muren.

Byggnader

Församlingshemmet uppfördes 1856 som skola och användes både för undervisning och som lärarbo-stad fram till omkring 1960-talet då det blev församlingshem. Timmerbyggnaden har två våningar och en rödmålad locklistpanel. Sadeltaket är belagt med rött, tvåkupigt tegel. Norra sidan har en huvudingång med en öppen förstukvist, och vitmålade finsnickerier. En mindre utbyggnad i söder har ett pulpettak med ingång i öster. Tvåluftsfönstren med foder och fönsterlister liksom trädörrarna är vitmålade.

Utanför den östra muren ligger **bårhuset** vilket invigdes 1957. Den rektangulära byggnaden är ritad av arkitekten Burt Stenberg, Fredblads arkitektkontor i Halmstad. Byggnadens västra sida är inbyggd i kyrkogårdens stödmur. Byggnaden är av gasbetong och klädd med kryssmursgranit från Söndrum. En dubbelsidig kopparport ligger i söder och ovanför är ett uthugget, grekiskt kors. Korset är utfört av stenhuggaren Mauritz Larsson från Kinnared. Stuprännorna är av koppar. Inuti kapellet är en relief på altarpålsväggen vilken är skapad av skulptören Eric Nilsson, Harplinge. Motivet visar Jesus när han uppenbarar sig för Maria Magdalena.

Längs den södra muren i kv. E ligger en **ekonomibyggnad**, byggd ca 1961. Den är en låg rektangulär murad och vitmålad byggnad med välvt pappklätt tak. Plåtdetaljer såsom takfot, stuprör och hängrännor samt dörrar var troligen ursprungligen i koppar, som delvis bytts ut efter hand till andra material.

Ekonomibyggnaden i kvarter E från 1961.

Gravkvarterens karaktär

Kvarter A-B

Kvarter A och B ligger söder om kyrkan och tillhör det ursprungliga kyrkogårdsområdet. De är relativt plana gräsytor som lutar svagt mot öster. Kvarteren karakteriseras av en variation av gravvårdar till form, storlek och ålder, från 1870-2000-talet, tätt placerade. Här finns de flesta äldre vårdarna som ännu står ute på kyrkogården och de högre äldre vårdarna i sten, höga smalstenar, kors, bautastenar och obelisker är mycket karaktärsskapande. Ovanligt många vårdar är dekorerade med Thorvaldsens porslinsmedaljonger. Längs gången mellan kvarter A och B finns några sammanhängande rader med stenramsgravar. Längs södra muren i kv. B ligger flera barngravar.

Kvarter A har raka enkelsidiga gravlängder med vårdar vända mot öster. Kv. B har både enkelsidiga och dubbelsidiga gravlängder med vårdar vända mot öster/väster.

Till höger: Kvarter B har ett område med stenramsgravar. Nedan: Kvarter B mot väster.

Kvarter A med församlingshemmet i bakgrunden.

Kvarter C har överlag moderna gravvårdar men mot kyrkans vägg står ihopsamlade ålderdomliga vårdar.

Kvarter D från nordöstra hörnet.

Kvarter C

Kvarter C är ett litet kvarter norr om kyrkan bestående av en relativt plan gräsyta avgränsad av grusgångar samt stödmuren och den glesa trädkransen. Här finns endast yngre låga, stående vårdar i raka rader, vända mot öster. Vid norra kyrkans långsida står 18 ditflyttade, ålderdomliga gravstenar. 13 gravstenar är i samma stil från 1600 och 1700-talet, fyra gjutjärnskors är från 1888-1896 och en låg diabasvård är från 1905.

Kvarter D

Kvarter D ligger nord/nordöst om kyrkan och lutar kraftigt mot öster. Kvarteret är stort och öppet och består till största delen av yngre låga stenvårdar från en bit in på 1900-talet. Här finns dock även en del med större variation såsom höga smalstenar, obeliskors- eller bautastensformer, en del med tillhörande ramar från 1910-40-talen samt ett gjutjärnskors från 1821. Här finns både dubbel- och enkelsidiga gravlängder. Gravarna ligger tätt, något oregelbundet och har stående både låga och höga vårdar.

Kvarter E

Kvarter E ligger längs bort från kyrkan i norr. Längs den stora, gräsbevuxna ytan löper en bred asfalterad gång närmast stödmuren mot det gamla kyrkogårdsområdet. Området ramas in av en låg mur med utsikt över det omgivande landskapet. Kvarteret karakteriseras av efterkrigstidens strama enkla enhetliga gravvårdar, främst från 1970 fram till 2000-talet. Alla vårdar har steninramade rabatter men vegetationen är mycket sparsam och det finns endast enstaka buskar och perenner. Gravarna står i raka dubbla rader med vårdar vända mot öster eller väster. Det har sannolikt funnits rygghäckar mellan raderna. Det finns även en enkel rad längs den södra muren. Den västra delen består främst av öppen gräsyta och i det nordvästra hörnet har anlagts en askurnlund som anlades 2015.

Till vänster: Kvarter E är en tydlig modernistisk årsring på kyrkogården.

Gravvårdstyper

Ålder och form

De nationella strömningarna i gravvårdarnas utformning nådde landsorten i Halland något senare än vad som ofta beskrivs i gravvårdshistoriker. De olika typerna levde också kvar längre. T.ex. så var det vanligt med höga smalstenar från 1850-tal ända fram till 1930 på landsortskyrkogårdar i Halland. Många stenramar har tagits bort vilket också är mycket vanligt. På Kinnareds kyrkogård finns inga staket idag.

Den äldsta vården är en låg, oregelbunden och grovt huggen granitvård med året 1686 inristat vilket är det troliga dödsåret. Flera liknande (13 st) vårdar står uppradade längs kyrkans norra långsida. De flesta av dem är från tidigt 1700-tal men två av dem är från tidigt 1800-tal. Vårdarna har en ålderdomlig form med en enkel handinhuggen text. De är troligtvis tillverkade av en lokal stenhuggare. Flera av vårdarna har initialerna IHS samt en inhuggen ram längs ytterkanten. IHS är de första bokstäverna i grekiska namnet på Jesus. Inskriften kan också tolkas som ”Jesus Hominum Salvator (= Jesus Människornas Frälsare) eller ”In Hoc SIGNO” (= I detta tecken skall du segra) vars ursprung härrör från kejsar Konstantins tid. Det finns även enstaka vårdar från det tidiga 1800-talet. I övrigt är de flesta från 1800-talets sista decennier och framåt, vilket är vanligt för Halland.

Längs kyrkans norra långsida står också tre gjutjärnskors. Gjutjärnsprydnader hade sin glansperiod under 1840-1885-talen och de få bevarade gjutjärnskorsen är av stort konstnärligt värde. Två av dem är sirligt utformade gjutjärnskors, troligen producerade

Den höga smalstenen är en vanlig form på gravvårdarna på Kinnareds kyrkogård. De bidrar till kyrkogårdens karaktär. Här ett relativt sent exempel över Lantbrukaren A.J. Bengtsson 1841-1901, hustrun Ottilia 1859-1949 (A39)

Längs kyrkans norra vägg finns ihopsamlade äldre gravvårdar. Till vänster en mycket ålderdomlig handhuggen sten och till höger ett sirligt utformat gjutjärnskors över lilla Josefina Potensia Rydberg som dog bara 2 år gammal 1888 och en Emma Josefina Rydberg fr. Åmot död 1890.

I Kinnared finns flera bevarade stenar med Thorvaldsenmedaljong och marmorplatta. Här är t.o.m. det krönande korset bevarat. Rest över L.M. Abrahamsson död 1881 (B34)

på Drared gjuteri kring 1880-90-talet. De karaktäriseras av en hjärtformad dekor, en ängel i basen och en cirkelrund platta i korsmitten. Den andra typen av gjutjärnskors var vanligt förekommande på sin tid och karaktäriseras av klöverformade korsändar. Inga gjutjärnsstaket finns bevarade på kyrkogården.

Den vanligaste stilen bland de vårdarna från 1850-talet fram till tidigt 1900-tal är stående, höga smalstenar i diabas, grå eller röd granit. I förhållande till många andra halländska sockenkyrkogårdar finns också relativt många vårdar med infällda textplattor av marmor och porslinsmedaljonger med motiv skapade av konstnären Bertel Thorvaldsen, Köpenhamn. Andra ålderdomliga former är bautastenar vilka representerar nationalromantiken som kom i slutet av 1800-talet. Den knöt an till de fornnordiska rötterna med runskrift och grovhuggna ytor. Det finns en hög obelisk vilket är en klassicistisk form och symbol för ära, redlighet och ståndaktig-

En stor familjegrav med bevarad stenram över f.d. banmästaren A.J. Lindblom död 1921 och hans hustru Johanna död 1936. (A9)

En påkostad monumentalvård med stenram från tidigt 1920 tal över Johannes och Anna Johanna Kristiansson. (B51)

het. Under slutet av 1800-talet var storleken på gravstenen en statussymbol och stenstorleken ökade med familjens förmögenhet.

Det finns även några vårdar i jugendstil där en låg bred stående vård med en tillhörande dekorativt utformad stenram, vilken annars ofta har tagits bort. Stilen kom runt 1910-talet och ofta hade de en välarbetad stenram och klassicistisk ornamentik med kannelyrer, voluter, kolonner samt stenkulor och urnor.

Efterkrigstidens gravvårdar med en strikt klassicistisk prägel finns rikligt representerad på kyrkogården i alla kvarter. De karaktäriseras av enkla former, släta ytor, stående, låga kvadratiska eller rektangulära stenar med kolonner, pilastrar, voluter, stenkulor eller friser på vårdarna. Dekoren har ofta bladrankor, facklor och urnor. Stenen är ofta helt eller delvis polerad i diabas eller mörkgrå granit.

Stenramar finns mestadels i kvarteren A-B, D och

särskilt längs gången från södra ingången till kyrkan. Flera stenramar är dekorerade med stora granitklot. Det finns enstaka stenramar utformade till en enhet med låga, kraftiga och breda gravstenar. Stilen kom runt 1910-talet och ofta hade de en välarbetad stenram och klassicistisk ornamentik med kannelyrer, voluter, kolonner samt stenkulor och urnor.

Unika vårdar

Unikt för Drängsereds kyrkogård är de 14 mycket ålderdomliga hantverksmässigt huggna stenvårdarna från 1686-1810-talet som står samlade längs kyrkans norra långhusvägg i kvarter C. De är troligtvis tillverkade av en lokal stenhuggare. De är låga, oregelbundna och grovt huggna granitvårdar med handhuggen text. Även gjutjärnskorsen är av stort kulturhistoriskt värde.

Även de många stenvårdarna med infälld inskriptionstavla i marmor och biskvimedaljong av Thorvaldsens är av högt värde, om än tidstypiska.

E.M. Johanssons klassicistiska vård har ett emaljerat/glaserat foto av gravinnehavaren där materialet troligtvis är biskviporslin är ovanlig. (nr 28, kv. B)

Marmorvårderna tillhörande J. Andersson och A-B Johansdotter (nr 37-38, kv. B) är ovanlig till sin form, till sitt material och det är heller inte så vanligt med text på båda sidorna.

Nr 51, kv. B tillhör J. Kristiansson har en ålderdomlig och annorlunda utformning i klassicistisk stil.

Kemigrafen E. Svenssons vård är från 1945 har en unik och personlig utformning med dekor i relief föreställande hav, sol och en flygande fågel (nr 54, kv. B).

Material

Det vanligaste materialet på vårdarna är granit och diabas av olika slag men Hallandsgnejs, marmor, norsk labrador och trä förekommer liksom gjut- och smidesjärn. Rödflammig Hallandsgnejs förekommer främst på yngre stenar. Hallandsgnejsen kommer bl.a. från trakterna kring Getinge, Steninge och Slöinge. Idag sker utvinning av granit till stor del från Bohuslän, Småland och Skåne men även från Uppland och Västergötland. Diabas (svart granit) bryts till största delen i norra Skåne och södra Småland. Det finns enstaka gjutjärnskors på Kinnareds kyrko-

Vården över Emanuel Johansson med sitt lilla porträtt från 1923 är unik från sin tid. (B28)

En stor gravvård helt i marmor är ovanligt. Här över Anna-Britta Johansdotter död 1881 och hennes man J. Andersson död 1900. (B38)

gård.

Inskriptioner

Inskriptionerna på vårdarna består oftast av titel, namn, födelse- och dödsdatum samt ibland gårdsnamn eller ortnamn och en hänvisning till en psalmvers eller bibeltext. Andra typer av inskriptioner är

Vården över S.M. Carlsson från 1911 har riklig påväxt och har stabiliserats provisoriskt för att inte ramla. (B78)

Vården över Anna Bengtsdotter från 1901 har lagts ned. Även här finns en del påväxt som kan göra texten svårtydd. (A57)

ovanligt men det finns någon enstaka längre inskription som t.ex. ”Saliga äro de som i Herranom dö.”

Många gravar är familjegravar. På familjegravar från decennierna runt 1950 var det vanligt att bara skriva in ordet familjegrav och ev. efternamn utan datering eller personnamn på de som begravts här.

Jordbrukstitlar är vanligast såsom hemmansägare, lantbrukare och husägaren. Exempel på hantverkare är skräddaren, målaremästare och skomakaremästare. Det finns en del titlar som är kopplade till Kinnared som stations- och industrisamhälle såsom f.d. banvakten, f.d. banmästaren, kvarnägaren, sågverksägaren, fabrikkör, godsägare och brukstjänsteman.

Titlar som handlar om plats i familjen morfar/mormor, fader/mamma. Det var också vanligt att flera syskon blev kvar på gården för att sen vila under samma sten varför titlar som syskonen och bröderna förekommer.

Länge fick benämnas kvinnorna endast i förhållande till sin plats i familjen ”Dess maka”, ”Första maka”, ”Hans maka”, ”Hustru” och ”husbondeenkan”. Dock kan man se i trakten runt Kinnared att kvinnan under 1800-talet ofta benämndes med sitt efternamn som hon hade innan hon blev gift. Sen kommer en tid av ogifta yrkeskvinnor som t.ex. lärarinnan och föreståndarinnan.

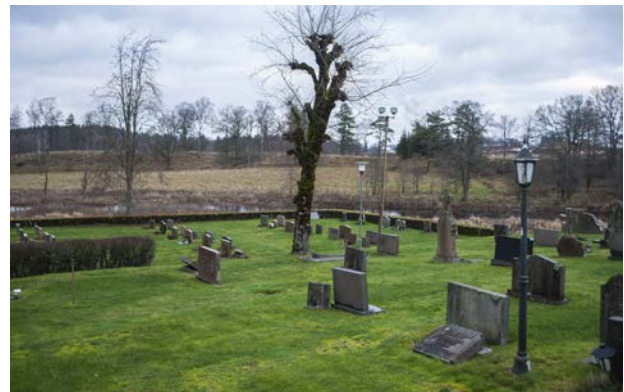
Barngravar var mindre och enkla i sin utformning och ofta har man bara skrivit ut förnamnet på gravstenen. Under 1900-talets gång har det blivit allt ovanligare att skriva ut någon titel.

Skador

Den vanligaste skadan på gravstenarna är rikligt förekommande lavar vilket gör det svårt att läsa texterna. Mossa och alger förekommer i mindre omfattning. Texten vittrar bort på 1600- och 1700-talsvårdarna som är placerade längs kyrkans norra långsida. De gjutjärnskors som finns är rostiga och basen på ett kors är sprucket. Någon vård har sprickor (Karl Bengtsson, kv. A) och inlagda marmorplattor ärgar (kv. B) eller har lossnat från vården (nr 2, kv. B). Nr. 34 (kv. B) och nr 14 (kv. A) har en sprucken porslinsmedaljong.

Många vårdar har också fått läggas ned eller stabiliserats provisoriskt efter provtryckning.

Överst: Kvarter D. Till vänster: kvarter C. Till höger: D och E samt vy mot omgivningarna.

Sammanfattande karaktäristik

Kinnareds kyrka med omgivande kyrkogård ligger på en bergkulle intill landsvägen. Kyrkogården har delvis plantas ut genom höga omgivande stödmurar i sten, av såväl ohuggen som huggen sten. Muren har därför en mycket viktig karaktärsskapande roll, liksom trädkransen, som numera är till stora delar borttagen.

Kyrkogården har en tydlig korsplan av grusgångar som delar in den äldre delen i fyra kvarter med kyrka i mitten. I norr ligger den senaste delen på ett terrassplan längre ned. Denna del, kvarter E utgör en tydlig årsring karaktäristisk för 1960-talet genom sin

murade naturstensmur, enhetliga stenvårdar i rätta rader.

Kvarter A, B och D karakteriseras av en variation av vårdar beträffande ålder, storlek, stenmaterial och form, främst från 1800-talets senare årtionden och 1900-talets tidigare del. Det finns en del stenramsgravar kvar, framför allt i kvarter B där det finns ett sammanhängande område från tiden kring 1950. Denna miljö är att betrakta som ett värdefullt karaktärsområde. I kvarter finns rader av enhetliga stenvårdar från efterkrigstiden. Längs kyrkans vägg finns också en samling av mycket gamla gravvårdar och fragment av vårdar.

KULTURHISTORISK BEDÖMNING OCH BEVARANDEFÖRSLAG

Lagstiftning

Kyrkogårdens huvudman, Falkenbergs pastorat, är ansvarig för att vårda och underhålla kyrkogårdens kulturhistoriska värden enligt lagstiftningen. Begravningslagen ger dock de enskilda gravrättsinnehavaren långtgående rättigheter över gravanordningens utformning. I kulturminneslagens första kapitelns inledande bestämmelser framhålls det dock att det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda vår kulturmiljö och ansvaret vilar på oss alla.

Nedan följer en sammanfattning av de lagar och förordningar som berör värden av våra begravningsplatser och dess kulturhistoriska värden samt kommentarer till lagstiftningen.

Kulturmiljölagen (SFS 1988:950)

Kulturmiljölagen innehåller generella bevaranderegler för kyrkor, kyrkotomter, kyrkogårdar och begravningsplatser uppförda och tillkomna innan 1939, liksom kyrkliga inventarier och fornminnen.

På en äldre kyrkogård är det sannolikt att det finns fornlämningar t ex rester av äldre byggnader, murar och gravar, vilka kan beröras vid markarbeten, både ute på kyrkogården och inne under kyrkgolvet. Samråd skall därför alltid ske med länsstyrelsen när det gäller arbetsföretag på äldre kyrkogårdar. (KML, 2 kapitlet, 1 §, 10 §)

Kyrkogårdar och begravningsplatser anlagda före 1940 får inte på något väsentligt sätt ändras utan tillstånd av länsstyrelsen. De skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas eller förvanskas. Sedvanliga underhållsarbeten eller brådskande reparationsåtgärder får utföras utan tillstånd, men skall utföras med material och metoder som är lämpliga med hänsyn till byggnadens eller anläggningens kulturhistoriska värde. (KML, 4 kap, 2, 3, 5, 11, 13 §§) Upprepad borttagning av enskilda gravvårdar, växtlighet och förändringar av ytmaterial på en gravplats eller gångstråk samt elektrisk belysning kan också innebära en påtaglig förändring so kräver tillstånd.

Begravningslagen (SFS 1990:1144)

I Begravningslagen finns bland annat regler för förvaltning av begravningsplatser, gravrättsinnehavare och vad som gäller för gravvårdar som av kulturhistoriska skäl bör bevaras för framtiden. Gravrättsinnehavaren har rätt att bestämma gravanordningens utformning och utsmyckning, men upplåtaren kan begränsa gravrättsinnehavarens bestämmanderätt för att tillgodose god gravkultur. Det innebär exempelvis att på den del av kyrkogården som bedöms som kulturhistoriskt värdefull, kan upplåtaren ha föreskrifter rörande nya gravanordningars utformning för dess anpassning till helhetsmiljön. När en gravanordning har blivit uppsagd, får den inte föras bort utan upplåtarens medgivande. Om en gravanordning tillfallit upplåtaren och är av kulturhistoriskt värde skall den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig plats. (Begravningslagen, 7 kap, 26–28, 37)

Plan- och bygglagen (SFS 2010:900)

Utöver ansökan om tillstånd hos länsstyrelsen kan det även krävas bygglov från kommunens byggnadsnämnd för åtgärder på kyrkotomter och begravningsplatser enligt plan- och bygglagen. Även denna lag hanterar kulturhistoriska värden. En kyrkogård eller begravningsplats som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas och ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och tekniska egenskaper i huvudsak bevaras. (PBL kap 8:13-18)

Miljöbalken (SFS 1998:808)

Alléer och därmed även trädkransar runt kyrkogårdar skyddas genom biotopskyddet i förordning om skydd enligt Miljöbalken och förordning om områdesskydd enligt miljöbalken, 7 kapitlet. Länsstyrelsen ansvarar för att biotopskyddet följs och kan ge dispens om det finns förutsättningar.

Bevarandeförslag

Generella riktlinjer för Kinnareds kyrkogård

- Kvarterens planform skall bevaras och som en följd av detta även gångsystemet, så att de olika utvidgningsfaserna blir synliga. Huvudaxlarna och dess gångar bör ligga som utgångspunkt för framtida planering.
- De gångar som finns idag bör bevaras.
- Gångarna bör ha ett slitagelager av grus.
- Gångar som lagts igen med gräs kan med fördel återskapas och beläggas med grus.
- Omgärdning i form kallmurade stenmurar och terrassmurar av natursten skall bevaras.
- Den murade muren runt kvarter E bör bevaras och vårdas.
- Råd för hur en stenmur kan vårdas och underhållas finns i skriften Kyrkogårdsmuren – kultur och konstruktion, av Catharina Svala, utgiven av SLU Movium, Stad & Land, 2010.
- Kyrkogårdens entréer med smidesgrindar mellan stenpelare skall bevaras och underhållas med traditionella metoder och material.
- Omgärdning av trädkrans bör bevaras. En trädplan bör tas fram för hur trädkransen ska underhållas och förnyas.
- Omgärdning av klippta låga häckar bör bevaras.
- Större prydnadsbuskar i kvarter A och B bör bevaras och underhållas då de är karaktärsskapande för kvarteren och deras ålderdomliga prägel. De bör hållas i en sådan storlek att de inte döljer gravvårdarna.
- Andra mer moderna och funktionella inslag på kyrkogården så som soffor, belysning, papperskorgar och serviceplatser bör hålla hög kvalitet beträffande material och utformning, men vara neutrala och inte stjåla för stor uppmärksamhet från de gamla kulturhistoriska miljöerna.

Värdefulla karaktärsmiljöer

En värdefull karaktärsmiljö utgörs av ett sammanhållet område, hela kvarter eller del av kvarter som har en enhetlig karaktär. Kriterier är att områdets karaktär:

- har betydelse för kulturmiljön på hela

Gångsystemet bevaras och bör ha slitagelager av grus. Gatlyktor i gammal stil kan passa på en äldre landsorts-kyrkogård.

begravningsplatsen

- visar på en speciell årsring i kyrkogårdens historia
- har ett skönhetsvärde och som ingår i arkitektoniskt uppbyggd kyrkogårdsdel av planerad karaktär
- är representativa för sin tid, men först och främst områden från epoker fram till mitten av 1900-talet

Gravrättsinnehavare har rätt att bestämma gravanordningens utformning och utsmyckning, men upplåtaren har genom begravningslagen en möjlighet att sätta upp föreskrifter rörande nya gravanordningars utformning för dess anpassning till en helhetsmiljö. För dessa värdefulla områden kan man formulera värden, karaktärdrag och riktlinjer för hur dessa ska kunna bevaras, som skrivs in i gravbestämmelserna. Gravbestämmelserna tas med i det avtal som skrivs mellan upplåtaren, församlingen, och gravrättsinnehavaren. Dessa bestämmelser bör vara generella och gälla hela kvarteret/kvartersdelen. Bestämmelserna bör vara tydliga, vad man får göra och vad man inte får göra.

Värdefull karaktärsmiljö - stenramsgravar i kvarter B

I västra delen av kvarter finns ett enhetligt välbevarat område av stenramsgravar främst från 1940-60-talen. Miljön utmärks av strikt enhetlighet med låga stående stenvårdar i raka rader med grusfylld stenram framför. Det är idag ganska ovanligt med bevarade sammanhängande områden av detta slag ute på de halländska sockenkyrkogårdarna, då så många stenramar tagits bort. På Kinnareds kyrkogård finns enstaka ramar i andra kvarter, men här är det enda sammanhängande området.

Riktlinjer:

- Alla stenramar skall bevaras och kan återanvändas.
- Ramen bör vara fylld med grus.
- Nya stenramar kan med fördel anläggas i miljön.
- Planteringsram kan tillåtas.
- Gravvårdar bör vara låga stående gravvårdar i sten.
- Befintliga gravvårdar från före 1970 bevaras och återupplåts.
- Gravvårdar i form av runda liggande naturstenar bör inte placeras här.
- Nya vårdar och gravar kan placeras på tomma platser med stenram.

Värdefull karaktärsmiljö - modernism inom kvarter E

Kvarter E utgör den del som utvidgades på 1960-talet. Här finns enhetliga låga stående gravvårdar i sten, i rätta rader, dock något snedställda i förhållande till varandra. Troligtvis har det vuxit rygghäckar mellan gravraderna då raderna omväxlande är vända mot öster och väster. Muren som avgränsar kvarteret utåt, med runda naturstenar med breda fogar är också mycket tidstypisk. Kvarter utgör en tydlig årsring från mitten av 1900-talet.

Riktlinjer:

- Rygghäckar bör återplanteras
- Vårdar ska vara vända mot öster eller väster likt övriga i raden (med baksidan mot häcken)
- Gravvårdar bör vara placerade stående och utföras i sten
- De bör inte vara högre än andra vårdar i kvarteret
- Runda naturstenar bör inte placeras inom miljön
- Stenramar bör inte tillåtas
- Planteringsram kan tillåtas
- Nya vårdar och gravar kan placeras på tomma

En unik modernare vård från 1945 över kemigrafen Erik Svensson, med inskriptionen "PER ASPERA AD ASTRA". Till höger en liten barngrav över Carl Ohlsson död 1932 (B54 och B55).

En av ovanligt många bevarade vårdar med medaljong i porslin, formgiven av Thorvaldsen, över N.J. Johansson död 1895 (B1).

platser.

Värderade Gravvårdar

Urvalet och kriterier för kulturhistorisk värdering av gravvårdar har dock fortfarande sin utgångspunkt i den klassificering som Centrala Gravvårdskommittén, CGK, presenterat i skriften Handbok för kulturhistorisk inventering, bevarande och återanvändning av gravanordningar, 2007. Även av erfarenheter från tidigare utförda värderingar på kyrkogårdar runt om i Halland ligger till grund för urval och värdering. I denna kulturhistoriska dokumentation har bara klass 1-gravar/Kulturgravar pekats ut. På Kinnareds kyrkogård har drygt 70 vårdar, se bilaga 1 och 2, pekats ut som mycket värdefulla/klass 1 enligt någon eller flera av följande kriterier:

- Alla gravvårdar tillkomna före mitten av 1800-talet (nationell riktlinje) eftersom de är hantverksprodukter från tiden före den industriella revolutionen. På Kinnareds kyrkogård finns relativt få gravvårdar kvar ens från 1800-talet och ytterst få av dessa är äldre än 1850-talet, varför gränsen bör sättas till en senare tidpunkt kring sekelskiftet 1900.
- Vårdar med hantverksmässigt utförande. Även vårdar från mitten av 1800-talet till funktionalismens genombrott ca 1930, är tillverkade i en hantverksliknande tradition.
- Alla kors, kedjor och staket av gjutjärn då de är en försvinnande liten rest av unik konstruktionsperiod inom byggnadssektorn.
- Gravstaket och gravvårdar i smidesjärn.
- Gravplatser med ovanliga inramningar såsom klippta häckar och stenstaket. På många landsorts kyrkogårdar har ett stort antal mer vanliga stenramar tagits bort, varför de som finns kvar bör bevaras.
- Äldre vårdar tillverkade av trä, ovanliga material eller av ett lokalt material, t.ex. lokalt bruten granit.
- Vårdar med ovanligt eller särskilt konstnärligt utförande. De kan vara ovanliga för den enskilda kyrkogården, regionalt eller nationellt.
- Vårdar med ett konstnärligt helhetsutförande där vård och inramning är utformade som en enhet. Här kan även det gröna kulturarvet i form av perenner och mindre träd kan vara samtida med

gravplatserna och bör bevaras samt vid behov ersättas lika befintligt.

- Vårdar utformade efter en viss tids stilideal, och därmed vara representativ och illustrera en årsring på kyrkogården.
- Vårdar med ovanliga inskriptioner utöver de vanliga; namn, datum, gårds- eller ortsnamn och psalmverser.
- Vårdar resta över en person med lokalt och/eller personhistoriskt värde.
- Vårdar av socialhistoriskt intresse; exempelvis ovanliga eller typiska titlar och yrken och som därmed vittnar om olika sociala skikt i samhälle. De kan vara resta över kvinnor och/eller barn vilket var relativt ovanligt innan 1930-talet.

Generella riktlinjer för kulturgravar (f.d. klass 1)

Drygt 70 gravvårdar på Kinnareds kyrkogård har bedömts som kulturgravar. När gravrätten för en kulturgrav tillfallit gravrättsupplåtaren ska följande riktlinjer följas:

- Kulturgravar ska bevaras och vårdas på plats. De får inte återupplåtas eller återanvändas.
- Även alla tillhörande omgärdningar som gjutjärns-, smidesjärns-, och buxbom samt stenramar skall bevaras och vårdas och underhållas med traditionella metoder.
- Skadade vårdar ska lagas. Företrädevis anlitas konservator för att upprätta program för att åtgärda skadade äldre gravanordningar.
- En plan för att stabilisera och återmontera nedlagda/instabila kulturgravar bör upprättas.
- Alternativ kan undersökas för att anordna vårdar i liggande ställning.
- Alla stenramar ska bevaras och vårdas och underhållas med traditionella metoder.
- Vid vård och underhåll av samtliga gravvårdar ska material och teknik anpassas till gravens befintliga utformning och material.
- Om man på något sätt vill ändra eller flytta en kulturgrav ska tillstånd sökas från länsstyrelsen.
- Alla gravvårdar längs kyrkans norra vägg är kulturgravar.

Generella riktlinjer för gravvårdar

- Om det är möjligt bör det strävas efter att bevara och återupplåta även de gravvårdar som inte är kulturgravar. Detta gäller framför allt äldre stenar från tiden före 1920. De kan eventuellt flyttas, men gärna inom det befintliga kvarteret för att ännu visa kvarterets eller kyrkogårdens årsring och historia.
- Det är bättre att lägga ned en sten, på ett ordnat och prydligt sätt än att ta bort den och förstöra den.
- Om skäl för bevarande saknas kan dock gravvårdarna bortföras. Gränsen för vad som betraktas som kulturhistoriskt värdefullt flyttas ständigt framåt och inom ett tiotal år kan 1950–60-talens gravvårdar betraktas som spår av äldre tiders gravvårdskultur som hotas av utplåning. Det är därför önskvärt att man så långt det är möjligt bevarar alla gravvårdar på sin ursprungliga plats.
- Vid omarbetning av befintlig gravvård bör man ta särskild hänsyn till gravvården utformning vad gäller omgärdning, detaljer och dekor. Stenens inskription bör om möjligt bevaras t.ex. genom att stenen vänds eller att inskriptionen täcks med metallplatta med ny inskription.
- Vid förflyttning och omarbetning av en vård rekommenderas dokumentation genom fotografering. Genom fotona ska framgå stenens helhetsutseende, detaljer och text, samt vårdens placering på kyrkogården. Fotona bör sedan arkiveras då detta är av stort värde för den fortsatta samhällsforskningen och för enskilda släktforskare.
- När en befintlig gravplats ska kompletteras med nya vårdar som t.ex. placeras i en stenram, bör den nya vården anpassas till den äldre vården genom liknande material, bearbetningssätt, typsnitt och formspråk.
- Nya gravvårdar kan tillåtas i alla kvarter.
- Alla befintliga stenramar bör bevaras. Hör de till en vård som inte är kulturgrav kan de återanvändas.
- Nya stenramar kan tillåtas i kvarter A, B och D.
- Plantera gärna fler buskar och träd för att skapa rumskänsla i kvarter A-D.

KÄLLOR

Källförteckningen är hämtad från ”Kinnareds kyrkogård – kulturhistorisk dokumentation”, Eva Gustafsson, Landsantikvarien 2007:31.

Tryckta källor och litteratur

- Aronson, Roland, Kyrkogårdens estetik och minnesmärken, *Forntid-Nutid-Framtid*, i *Sten* nr 3/2000, s 27-29
- Bloom, Adrian, *Trädgårdens barrväxter*, Stockholm, 1976
- Bucht, Eivor m.fl., *Kyrkogårdens gröna kulturarv*, Stad & Land, Movium/inst. för landskapsplanering, nr 103/1992, 1992
- CGK, Centrala Gravvårdskommittén Gravvårdar, Allmänna råd för bevarande och återanvändning, Stockholm, 1998
- Falkenberg Skrea Kyrkogårdar, Gravskötsel, Falkenberg Skrea Kyrkogårdars tjänster, Falkenberg
- Gréen, Sven, *Det Bästas Stora Trädgårdsllexikon*, Stockholm, 1984
- Gréen, Sven, Kiaer, Eigil, *Vintergröna buskar och träd i färg*, Stockholm, 1974
- Göteborgs Kyrkogårdsförvaltning i samarbete med Göteborgs Stadsmuseum, *Kulturhistorisk inventering av Göteborgs kyrkogårdar*, Rapport 14, Styrso, Donsö, Brännö och Vrångö kyrkogårdar, Göteborg, 1999
- Göteborgs Kyrkogårdsförvaltning i samarbete med Göteborgs Stadsmuseum, *Kulturhistorisk inventering av Göteborgs kyrkogårdar*, Rapport 4, Västra kyrkogården, Göteborg
- Göteborgs Kyrkogårdsförvaltning i samarbete med Göteborgs Stadsmuseum, *Kulturhistorisk inventering av Göteborgs kyrkogårdar*, Rapport 12, Säve och Rödbo kyrkogårdar, Göteborg, 1999
- Göteborgs kyrkogårdsförvaltning och Göteborgs stadsmuseum, *Lundby kyrkogårdar*, *Kulturhistorisk inventering av Göteborgs kyrkogårdar*, Rapport 9, Göteborg 1997
- Hammarö, Hans, Theorell, Anita, Wästberg, Per, *Minnets stigar, en resa bland svenska kyrkogårdar*, Bokförlaget Max Ström, 2001
- Hembygdsföreningarna i Torups kommun, *Hembygdsboken över Torup – Kinnared - Drängsered*, Redaktionskommitté: Samuelsson, K.E., Andersson, Josua, Andersson, Eugen, Carlsson, Lennart, Hyltebruks Tryckeri, 1968
- Janson, Bror, *Drängsereds kyrka, särtryck ur Hallands Nyheter*, 17/11 1961, Hallands Nyheter tryckeri, 1961

Klintborg Ahlklo, Åsa, *Mellan trädkrans och minneslund – svensk kyrkogårdsarkitektur i utveckling 1940-1990*, Stad & Land nr 167, Movium, sekretariatet för den yttre miljön vid Sveriges lantbruksuniversitet, 2001

Kulturmiljö Halland, Hallands läns museer, Släps kyrkogård, *Kulturhistorisk dokumentation*, Förslag till bevarandeplan, 2003, Halmstad

Kulturmiljö Halland, Hallands läns museer, Kapellkyrkogården, *Kulturhistorisk dokumentation med bevarandeplan*, 2004, Halmstad

Kulturmiljö Halland, Hallands läns museer, Vallda kyrkogård, *Kulturhistorisk dokumentation*, Förslag till bevarandeplan, 2003, Halmstad

Kulturmiljö Halland, Hallands läns museer, *Kulturhistorisk inventering av Onsala kyrkogård*, Förslag till bevarandeplan, 1996

Kulturmiljö Halland, Hallands läns museer, Hylte kommun, *Bygd att bevara – Program för kulturmiljövård* Hylte kommun, 1990, Halmstad

Länsstyrelsen i Blekinge, Bräkne-Hoby kyrkogård, Bräkne-Hoby pastorat, Lunds stift, *en kulturhistorisk dokumentation*, 2002

Nilsson, Ing-Marie, *Sockenbildningen i Höks härad i södra Halland*, Arkeologiska Institutionen, Lunds Universitet, VT 1994

Riksantikvarieämbetet, *Vård av gravstenar*, Växjö, 2002

Riksantikvarieämbetet, *Kulturmiljövård*, nr 6:89, Tema kyrkogårdar, information utgiven av Riksantikvarieämbetet, Stockholm, 1989

Riksantikvarieämbetet, *Halland – Landskapets kyrkor*, red. Markus Dahlberg, *Sockenkyrkorna, Kulturarv och bebyggelsehistoria*, universiteten i Stockholm, Umeå och Uppsala samt Riksantikvarieämbetet med stöd av Riksbankens Jubileumsfond, Riksantikvarieämbetets förlag, 2002

Wadsjö, Ambrosiani, *Kyrkogårdskonst- Avbildningar från äldre svenska kyrkogårdar*, AB Svenska Teknologförlagens Förlag, Stockholm, 1919

Arkiv

Torups kyrkliga samfällighet

Gravkarta över Kinnareds kyrkogård

Information om kyrkogården lämnad av f.d. vaktmästaren John Axel Persson, Nädhult.

Kulturmiljö Halland, Hallands läns museer

Fornminnesregistret, Kinnared, Hallands län, Halland. Nr. 6, 15, 37, 55-57, 59, 61

Ekonomisk karta nr. 5257

Diariet

Ritning på Kinnareds kyrka hämtad från skifteskarta 1763. Länsmuseet Halmstad, T7740

Kinnareds kyrka. Foto: Fabriks & handels AB, Lorentz Larsson, Halmstad. Länsmuseet Halmstad, DUP HMA 1684:2471-74

Skolbarn med folkskollärare Salomonsson och lärarinnan Emma Johansson. Länsmuseet Halmstad, T7745:1

Flygfoto över kyrkan. Foto: O. Liljeqvist konstförlag, Dals Långhed. Länsmuseet Halmstad DUP HMA 3981:2515-98.

Lantmäteriet i Halmstad

Följande kartor och akter är hämtade från Lantmäterimyndigheten i Hallands län, Ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet. Ärendenr MS2006/02316.

Digital översiktskarta

13-KIN-4, Karta över hemmanet Tofvared 1787

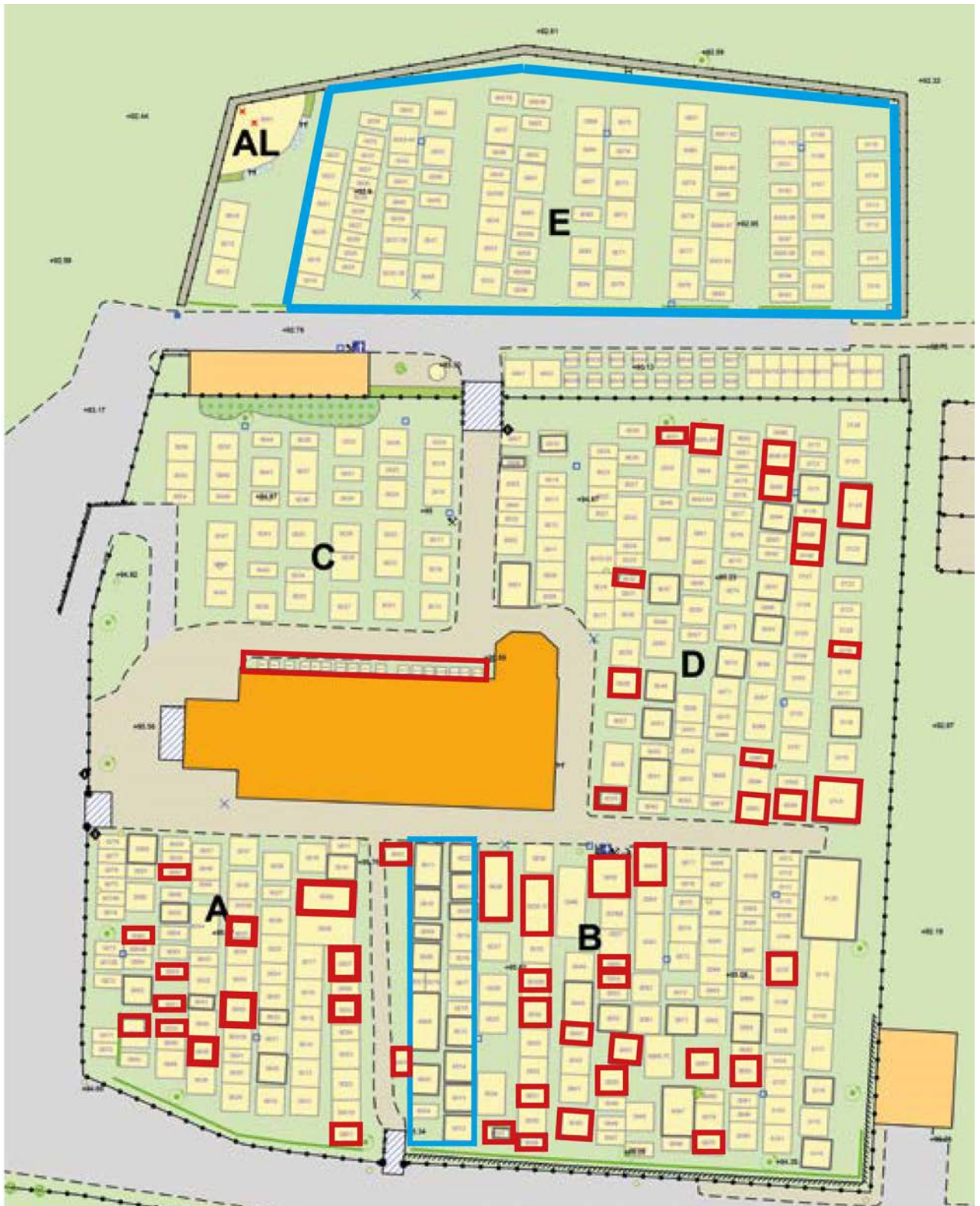
13-KIN-17, Ägobyte 1858-59 mellan Kinnared 1-2 och Kyrkebol nr. 1.

Internet

<http://www.hylte.se>

BILAGA 1. KULTURGRAVAR OCH VÄRDEFULLA KARAKTÄRSOMRÅDEN, KARTA

 Kulturgrav

 Värdefullt karaktärsområde

BILAGA 2. KULTURGRAVAR, TABELL

Gravvårdsinventering

Kyrkogård: Kinnared

Inv. datum: 2019-11-13

Utfört av: Britt-Marie Lennartsson, Kulturmiljö Halland

Kvarter	grav	foto	text	värde	kommentar	skada	åtgärd
A	1		... Bengtsson 1823-1892 Anna Andersson 1829-1913	En av de äldre gravvårdarna på kyrkogården, typisk för det sena 1800-talet och det finns ovanligt många av denna typ på Kinnared, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär	Vården står bredvid nr 1 i verkligheten men har nr 14 i gravboken.	Påväxt, instabil, marmorplattan missfärgad, svårläst	åtgärdas av konservator, stabiliseras
A	5		MAKARNA ANDR. KARLSSON +1880 (1889??)	En av de äldre gravvårdarna på kyrkogården, typisk för det sena 1800-talet och det finns ovanligt många av denna typ på Kinnared, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		Påväxt, medaljongen borta, marmorplattan missfärgad, svårläst	åtgärdas av konservator, stabiliseras
A	7		MAKARNA ANDERS PETERSSON +1917 CHRISTINA +1889	En av de äldre gravvårdarna på kyrkogården, typisk för det sena 1800-talet, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		påväxt, svårläst	rengörs
A	9		F.d. banmästaren A.J. Lindblom 1846-1921, hustrun Johanna 1857-1936	sent exempel på hög smalsten, bevarad stor stenram, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär, intressant yrkestitel kopplad till järnvägsepen		viss påväxt	rengörs
A	32		Skräddaren L.P. Magnusson +1899	En av de äldre gravvårdarna på kyrkogården, typisk för det sena 1800-talet, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		påväxt, svårläst	rengörs

A	35		Husägaren Magnus Andersson +1897	Ålderdomlig, enkel form. Vårdarna är tidstypiska för det sena 1800-talet och tidigt 1900-tal, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		påväxt, svårläst	rengörs
A	39		Lantbrukaren A.J. Bengtsson 1841-1901, hustrun Ottilia 1859-1949	Sent exempel på hög smalsten, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		påväxt	rengörs
A	50		....dotter 1903 (trol.)	en av flera höga smalstenar i kvarteret, från sekelskiftet 1900, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		påväxt, svårläst	rengörs
A	51		(trol.) Charlotta ...sson ... 1903	en av flera höga smalstenar i kvarteret, från sekelskiftet 1900, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		påväxt, svårläst	rengörs

B	37-38		Öster: HUSTRUN ANN-BRITTA JOHANSDOTTER +1881 VÄSTER: MANNEN J. ANDERSSON +1900	ovanligt med gravvårdar helt i marmor och text på båda sidor är också tämligen ovanligt. Formen är typisk för det sena 1800-talets nygotik. Viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär.		påväxt, marmorn mycket smutsig.	åtgärdas av konservator
B	40		f.d. Banmästaren B.A. Enstrand 1864-1937, hustrun Augusta 1868-1940	tidstypisk enkel stram vård med tillhörande sidostenar och stenram utformade till en estetisk helhet, viktig för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär, intressant yrkestitel kopplad till järnvägsperioden		viss påväxt, hela gravplatsen lutar mycket mot söder	rengörs, stabiliseras på sikt
A	52		.....Magnusson 1901	en av flera höga smalstenar i kvarteret, från sekelskiftet 1900, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		påväxt, svåräst	
A	57		Anna Bengtsdotter 1861-1901	enkel stram vård med liten stenram från sekelskiftet 1900, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		påväxt, ev. ska stenen stå upp	rengörs. Livstenen kan ställas upp på sikt.
A	61		Vilorum för Olof Mattson 1875-1953 och hans maka Emmy 1877-1952	unik vård, ovanligt med liggande sarkofager eller hållar från denna tid, ingår troligen i större familjegrav med buxbomsbuskage bakom vårdarna.		viss påväxt	

A	65		Hemmansägaren Karl Bengtsson 1880-1907	en av flera höga smalstenar i kvarteret, från sekelskiftet 1900, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		instabil	stabilisera
B	1		N.J. Johansson +1895	En av de äldre gravvårdarna på kyrkogården, typisk för det sena 1800-talet och det finns ovanligt många av denna typ på Kinnared, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		påväxt, svårläst, missfärgad marmorplatta	åtgärdas av konservator
B	2		B.S. PETTERSSON +1887 S. BENGTSSON +1904 DOTTERN BETTY +1889	En av de äldre gravvårdarna på kyrkogården, typisk för det sena 1800-talet och det finns ovanligt många av denna typ på Kinnared, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		påväxt, svårläst, missfärgad marmorplatta	åtgärdas av konservator
B	23		Elvira Emanuelsson +1920	unik på Kinnareds kyrkogård, men tidstypisk, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär, äldre kvinnograv		påväxt, svårläst, missfärgad marmor	åtgärdas av konservator
B	28		1/ E. JOHANSSON, ÅMOT 2/ EMANUEL +1923 3/JOHANSSON MARGARETA +2004 4/ IDA +1936 5/ BO JOHANSSON +1982	Typisk för efterkrigstidens gravvårdar med en klassicistisk prägel men med ett striktare formspråk. Unik med foto i emalj överst.		gott skick	

B	29		xxxxx	unik på Kinnareds kyrkogård, men tidstypisk, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		påväxt, svårläst, missfärgad marmor	åtgärdas av konservator
B	31		J. JÖNSSON +1882 LOTTA ELIASDOTTER +1870	En av de äldre gravvårdarna på kyrkogården, typisk för det sena 1800-talet och det finns ovanligt många av denna typ på Kinnared, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		påväxt, svårläst, missfärgad marmor	åtgärdas av konservator
B	34		L.M. ABRAHAMSON +1881	En av de äldre gravvårdarna på kyrkogården, typisk för det sena 1800-talet och det finns ovanligt många av denna typ på Kinnared, en av få med bevarat krönkors. Viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		påväxt, svårläst, missfärgad marmor	åtgärdas av konservator
B	35		Samuel Johansson 1851-1930, Johanna Johansson 1856-1920	Formen som en liten bok i marmor är något ovanlig. Exempel på en mindre relativt enkel vård från 1920-talet.		påväxt, marmorn mycket smutsig.	åtgärdas av konservator
B	37-38		Öster: HUSTRUN ANN-BRITTA JOHANSDOTTER +1881 VÄSTER: MANNEN J. ANDERSSON +1900	ovanligt med gravvårdar helt i marmor och text på båda sidor är också tämligen ovanligt. Formen är typisk för det sena 1800-talets nygotik. Viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär.		påväxt, marmorn mycket smutsig.	åtgärdas av konservator
B	40		f.d. Banmästaren B.A. Enstrand 1864-1937, hustrun Augusta 1868-1940	tidstypisk enkel stram vård med tillhörande sidostenar och stenram utformade till en estetisk helhet, viktig för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär, intressant yrkestitel kopplad till järnvägsepoken		viss påväxt, hela gravplatsen lutar mycket mot söder	rengörs, stabiliseras på sikt

B	45		August Strand 1869-1940, Anna Strand 1872-1945	Högs kors är typiskt för decennierna en bit in på 1900-talet, något ovanligt stenväl, Viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär.		viss påväxt	rengörs
B	50		A. ARIVDSON +1875	En av de äldre gravvårdarna på kyrkogården, typisk för det sena 1800-talet men ovanligt med obelisk på Kinnareds kyrkogård. Viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		påväxt, instabil	rengörs, stabiliseras
B	51		JOHANNES KRISTIANSSON +1925 ANNA JOHANNA KRISTIANSSON +1919	unik, monumental vård från 1920-talet, bevarad helhet med stenram, Viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		gott skick, sättning i ramen	ramen kan åtgärdas på sikt
B	54		Överst: "PER ASPERA AD ASTRA". Nederst: "KEMIGRAFEN ERIK SVENSSON +1945"	unik, högt konstnärligt värde och fint hantverk, de raka linjerna är typisk för efterkrigstiden, ovanlig yrkestitel och inskription.		gott skick	
B	55		CARL OHLSSON *1917 +1932	liten enkel barngrav men ändå med fin dekor, viktigt socialhistoriskt arv		påväxt	rengörs

B	58		1/ Hemmansägaren Nikolaus Johansson +1899 2/ MATHILDA +1968 3/ ANNA +1960 4/ HUSTRUN ANNA KRISTINA JOHANSSON +1944	Stor familjegrav i stenram, unik sammansättning av olika typer av gravvårdar, viktig för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		påväxt, marmorn mycket smutsig. De stora stenen lutar betydligt	korsen åtgärdas av konservator, den stora stenen riktas upp sikt och rengörs liksom den liggande
B	65		1/ Här vilar makarna H. JOHANSSON +1895 ANNA BEATA HARALDSDOTTER +1873 2/ MALKOLM HANSSON +1939	högt kors, viktigt för kvarterets och kyrkogårdens ålderdomliga och varierade karaktär, en de äldre vårdarna på kyrkogården och kvarteret		påväxt, svårläst, lutar betydligt	Livstenen riktas upp sikt och rengörs liksom den liggande
B	78		HEMMANSEGAREN S.M. CARLSSON +1911	smalsten, typisk för det sena 1800-talet och tidiga 1900- talet, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		påväxt, svårläst, instabil	rengörs, stabiliseras
B	81		Sven Magnusson 1865- 1911 hustrun Elna Johansson 1861-1921	sent exempel på hög smalsten från 1920-talet, typisk för det sena 1800-talet och tidiga 1900-talet, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		påväxt	rengörs

B	92		SVEN JOHANSSON +1929 ANNA LENA +1916	ovanlig variant av tidstypisk form av smalsten från 1910-talet, lägre och bredare med krönande marmorkors, viktigt för kyrkogårdens varierade och ålderdomliga karaktär		påväxt, marmorkorset missfärgat	åtgärdas av konservator
B	107 (trol.)		Joh:s Karlsson 1862-1912, Anna Karlsson 1864-1926	enklare liten vård från 1910-talet i kombination med liten stenram/planteringsram med vit marmorkross		påväxt, har troligen varit stående	rengörs, livstenen återmonteras som stående på sikt
C	1:a fr öster		Framsidan: Hustrun Johanna Krestina Arvidsdr. Från No 2 Nådult Baksidan: +1888	ett av de äldre på kyrkogården, alla gjutjärnsvårdar har högt värde		viss rost	åtgärdas av konservator
C	2:a fr öster		Framsidan: Barnet Josefina Potensia Rydberg *21/8 1886 +4/12 1888 Baksidan: +Emma Josefina Rydberg fr. Åmot +1890	ett av de äldre på kyrkogården, alla gjutjärnsvårdar har högt värde, barngrav		viss rost	åtgärdas av konservator

C	3:e fr öster		Framsidan: Ebba Petersson *1890 +1906 Baksidan: Agnes Petersson *1884 +1906	exempel på enkel mindre vård från tidigt 1900-tal, barngrav, lokalhistoriskt värde	Flickan ska enl. f.d. vaktmästaren John-Axel Persson, Nädhult, ha varit på väg från sitt hem i Friaborg gåendes på järnvägen vid Kinnared. Troligen har hon fallit, slagit i huvudet på syllarna och dött, fallit i ån. Hon hittades flytande i vattnet vid Åmot.	gott skick	
C	4:e fr v		ej läslig	Ålderdomlig enkel form, bland de äldsta vårdarna på kyrkogården vilket gör den unik.	viss påväxt	åtgärdas av konservator på sikt	
C	5:e fr v		Framsidan: E.....+1686 (troligtvis dödsåret)	Ålderdomlig enkel form, bland de äldsta vårdarna på kyrkogården vilket gör den unik.	viss påväxt	åtgärdas av konservator på sikt	
C	6:e fr v		Framsidan: IHS .....ANO 1718 (dödsår eller födelseår?) Baksidan: 1785	Ålderdomlig enkel form, bland de äldsta vårdarna på kyrkogården vilket gör den unik.	viss påväxt	åtgärdas av konservator på sikt	
C	7:e fr v			Ålderdomlig enkel form, bland de äldsta vårdarna på kyrkogården vilket gör den unik.	viss påväxt	åtgärdas av konservator på sikt	
C	8:e fr v		IHS S SAS BALABO?? ÅR DÖD....1709	Ålderdomlig enkel form, bland de äldsta vårdarna på kyrkogården vilket gör den unik.	viss påväxt	åtgärdas av konservator på sikt	

C	9:e fr v		IHS 8? KINARED? ANNO 1737	Ålderdomlig enkel form, bland de äldsta vårdarna på kyrkogården vilket gör den unik.	viss påväxt	åtgärdas av konservator på sikt	
C	10:e fr v			Ålderdomlig enkel form, bland de äldsta vårdarna på kyrkogården vilket gör den unik.	viss påväxt	åtgärdas av konservator på sikt	
C	11:e fr v		IHS JÖNS.....AGSTED.....	Ålderdomlig enkel form, bland de äldsta vårdarna på kyrkogården vilket gör den unik.	viss påväxt	åtgärdas av konservator på sikt	
C	12:e fr v		IHS KSD 1703	Ålderdomlig enkel form, bland de äldsta vårdarna på kyrkogården vilket gör den unik.	viss påväxt	åtgärdas av konservator på sikt	
C	13:e fr v			Ålderdomlig enkel form, bland de äldsta vårdarna på kyrkogården vilket gör den unik.	viss påväxt	åtgärdas av konservator på sikt	
C	14:e fr v		E.A.S. 1725	Ålderdomlig enkel form, bland de äldsta vårdarna på kyrkogården vilket gör den unik.	viss påväxt	åtgärdas av konservator på sikt	

C	15:e fr v		IHS KBS BOLT? ANNO 1720	Ålderdomlig enkel form, bland de äldsta vårdarna på kyrkogården vilket gör den unik.	viss påväxt	åtgärdas av konservator på sikt	
C			Framsidan: Sara Lisa Magnusdotter från Bohult +1896 Baksidan: Psalmvers	ett av de äldre på kyrkogården, alla gjutjärnsvårdar har högt värde		viss rost	åtgärdas av konservator på sikt
C				ett av de äldre på kyrkogården, alla gjutjärnsvårdar har högt värde		viss rost	åtgärdas av konservator på sikt
C	18:e fr v		IHS SLD? 1810?	Ålderdomlig enkel form, bland de äldsta vårdarna på kyrkogården vilket gör den unik.		viss påväxt	åtgärdas av konservator på sikt
D	15		Eva Svensson 1862-1933, Anna Svensson 1862- 1938	Tidstypisk 1930 tal med bevarad stenram, kvinnograv		gott skick, ramen något sned och påväxt	åtgärda ramen på sikt
D	17		Sågverksägaren xxxx 1884- 1947, hustrun Göra Arvidsson 1897-1957	Tidstypisk årsring för efterkrigstiden, titeln minner om ortens industriärv och sågverkstradition		gott skick	
D	25		Framsidan: MARIA ELISABETH KUYLENSTIERNA F. EHRENCRONA +1821 Baksidan: FRID ÖVER ÄLSKADE STOFT	Ovanligt stort Gjutjärnskors med tillhörande bevarad stenram, adessläkt, ovanligt med längre inskription		gott skick	

D	25		Fabrikör Hans Svensson 1891-1940 Anna Svensson 1894-1967 Föreståndarinnan Hulda Svensson 1893-1939	påkostad exklusiv gravvård i tidstypisk efterskrigsstil, årsring, titeln minner om ortens industriarv och sågverkstradition, även intressant kvinnlig yrkestitel vilket är ovanligt		gott skick	
D	28		Kvarnägaren Frans Möller 1874-1949, Selma Möller 1876-1961	påkostad exklusiv gravvård i tidstypisk efterskrigsstil, årsring, titeln minner om ortens industriarv och sågverkstradition		viss påväxt	rengör
D	32		Furir Lage Johansson 1911-1935	liten enklare vård med bevarad tillhörande stenram, årsring, intressant yrkestitel		påväxt	rengör
D	51		Här vilar änkan Eva Johansson 1834-1929	liten enklare vård med bevarad tillhörande stenram, årsring, intressant titel, kvinnograv		gott skick, livstenen har troligen varit stående	stenen kan monteras stående på sikt
D	65		1/HEMMANSÄGAREN ELOF KONRAD KARLSSON +1914 2/MÄRTHA MATTSSON +2002	Påkostad monumental vård med stort kors, fin dekor och utförande, viktig för kyrkogårdens varierade karaktär		gott skick	

D	83		xxxx	hög smalsten, viktig för kyrkogårdens varierade karaktär		riklig påväxt, svårläst	rengör
D	85		xxxx (trol.) Juliana Andersson 1860-1912	hög smalsten från 1910-talet, viktig för kyrkogårdens varierade karaktär		riklig påväxt, svårläst	rengör
D	95		Hemmansägaren Karl J. Abrahamsson 1844-1919, hans maka Kristina 1859-1946, Kristus vårt liv Döden vår vinning	lägre smalsten från 1910-talet, intressant inskription, viktig för kyrkogårdens varierade karaktär		gott skick	
D	96		Hemmansägaren P.M. Johnsson 1848-1929 hustrun Anna-Lisa Johansson 1853-1920	Sent exempel från 1920-talet av en ålderdomlig form, hög smalsten som var vanligare under 1800-talet, viktig för kyrkogårdens varierade karaktär		påväxt	rengör
D	99		Lantbrukaren G.J. Nilsson 1844-1923 hustrun Johanna Nilsson 1852-1938	Exempel från 1920-talet av tidstypisk låg bred, dekorerad sten, viktig för kyrkogårdens varierade karaktär		påväxt	rengör

D	108		xxxx	Sent exempel från 1920-talet av en ålderdomlig form, hög smalsten som var vanligare under 1800-talet, viktig för kyrkogårdens varierade karaktär		påväxt, svårläst	rengör
D	109		Anders Andersson 1863-1922	hög smalsten från 1920-talet, viktig för kyrkogårdens varierade karaktär		gott skick	
D	114		1/N.J. STRÖMBERGS FAMILJEGRAV 2/ ABEL +1944 3/ OLGA +1979 Framsida: MARIA ELISABETH KUYLENTIERNA F. EHRENCRONA +1821 Baksida: FRID ÖVER ÄLSKADE STOFT	Stor familjegrav med högt monumentalt kors flankerat av två liggande mindre enkla stenar, med stor tillhörande stor stenram med markerande hörnstenar, viktig för kyrkogårdens varierade karaktär		gott skick	
D	119		Albertina Andersson 1876-1928	ovanligt med liggande vårdar från 1920-talet och kvinnogravara, viktig för kyrkogårdens varierade karaktär		påväxt	rengör
D	124		Godsägare Sven Larsson 1878-1951 Hans maka Bertha 1886-1968	Årsring, representerar 1950-talet och efterkrigstidens tidstypiska gravvårdsideal, ovanligt stor, monumental, klassicistisk med stenram		gott skick	

KULTURMILJÖ
HALLAND

Postadress: Bastionsgatan 3 | 302 43 Halmstad | Tel: 035-19 26 00
E-post: kansli@kulturmiljohalland.se | Hemsida: www.kulturmiljohalland.se